

UGSEAD

Uluslararası Güzel Sanatlar Eğitimi Araştırmaları Dergisi
International Journal of Research in Fine Arts Education

<http://ugsead.penpublishing.net>

PENACADEMIC

Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersine İlişkin Tutumları İle Ders Çalışma Alışkanlıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi¹

Investigation Of Secondary School Students' Attitudes Towards The Visual Arts Lesson And Their Studying Habits²

Yunus TAN

Milli Eğitim Bakanlığı

Orhan TAŞKESEN

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Geliş Tarihi: 07.06.2021

Kabul Tarihi: 25.06.2021

Anahtar kelimeler:

Ortaokul Öğrencileri, Görsel Sanatlar Dersi, Öğrenci Tutumu, Ders Çalışma Alışkanlıkları

ÖZET

Bu çalışmada ortaokulda eğitim gören 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yönelik tutumları ve ders çalışma alışkanlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Güneydoğu Anadolu'daki nüfus bakımından orta ölçekli bir ilde bulunan resmi ortaokullarda eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise aynı ilde yer alan bir ortaokulun 6, 7 ve 8. sınıflarında eğitim gören 229'u kız (%43), 298'i erkek (%57) olmak üzere toplam 527 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden "genel tarama yöntemi" kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak 3 skalalı likert tipi ölçek olan Görsel Sanatlar Tutum Ölçeği ve 4 skalalı likert tipi ölçek olan Ders Çalışma Alışkanlıkları Ölçeği'nden yararlanılmıştır. Araştırmanın veri analizleri SPSS 22 istatistik programında yapılmıştır. Araştırma bulguları .05 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir. Uygulanan ölçeklerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için Shapiro-Wilk Normallik Testi uygulanmış, testlerin güvenilirlikleri Cronbach Alpha Katsayısı ile hesaplanmıştır. Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı tutum ölçeğinde .93, ders çalışma alışkanlıkları ölçeğinde .79 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca öğrencilerin sınıf seviyelerine göre tutum ve ders çalışma alışkanlığı düzeyleri arasındaki farkı saptamak için ANOVA, cinsiyetlerine göre farkı tespit etmek amacıyla ise Bağımsız Örneklem t Testi kullanılmıştır.

Ölçek verilerinin analizlerine göre;

Örneklem grubunun görsel sanatlar dersine yönelik tutumu ve ders çalışma alışkanlığı düzeyi ile arasındaki ilişki incelenmiş ve pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin görsel sanatlar dersine ilişkin tutum puan ortalamasının ve ders çalışma alışkanlığı ortalamasının orta düzeyde olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin sınıf seviyelerine göre görsel sanatlar dersine yönelik tutum düzeyleri incelendiğinde anlamlı farkın ortaya çıktığı görülmüştür. Yapılan analiz doğrultusunda tutum algısının sınıf seviyesine göre sıralanışı 6>7>8 şeklinde tespit edilmiştir.

Sınıf seviyelerine göre öğrencilerin ders çalışma alışkanlığı düzeyleri incelendiğinde anlamlı farkın ortaya çıktığı görülmüştür. Ders çalışma alışkanlığı düzeyinin sınıf seviyesine göre sıralanışı 6>8>7 şeklinde bulunmuştur.

¹ Bu makale, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı'nda aynı başlıkla yazılan ve Ulusal Tez Merkezi'nde 2021 yılında yayımlanan yüksek lisans tezinden oluşturulmuştur.

² The article was created in Erzincan Binali Yıldırım University, Institute of Social Sciences, Department of Fine Arts Education, Master's thesis, which was published in the National Thesis Center in 2021, in the Department of Art and Craft Education

Yapılan analiz sonucunda, öğrencilerin cinsiyetlerine göre tutumları arasında kız öğrenciler lehine anlamlı farkın olduğu görülmüştür. Grubun cinsiyet değişkenine göre ders çalışma alışkanlığı düzeyleri incelendiğinde, kız öğrenciler lehine anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin okul öncesi eğitimi alma durumuna göre tutum düzeyleri incelendiğinde anlamlı farkın olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin okul öncesi eğitimi alma durumuna göre ders çalışma alışkanlığı düzeyleri incelendiğinde, anlamlı farkın olmadığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak veriler göstermektedir ki, ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine ilişkin tutumları ile ders çalışma alışkanlıkları arasında ciddi bir fark bulunmamaktadır.

© UGSEAD All rights reserved

Received: 07.06.2021

Accepted: 25.06.2021

Keywords:

Secondary School Students, Visual Arts Lesson, Student Attitude, Study Habits

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Attitude and study habits are the determining factors for the individual to benefit from education. The predisposition of the individual towards the related field is defined as the attitude; the habit of using cognitive-affective strategies is defined as the study habit. It is possible to say that academic success is directly proportional to the attitude towards the lessons, and this situation is as effective on learning as the habit of studying. For this reason, in the related research, the relationship between the study habits of secondary school students and their attitudes towards the visual arts lesson was examined.

The Purpose of The Study

The aim of this research is to investigate the attitudes of secondary school students towards the visual arts lesson and their study habits within the framework of gender, grade level and pre-school education factors.

Method

In the research, "general screening method", one of the quantitative research methods, is used. The population of the research consists of students studying in public secondary schools in a medium-sized province in terms of population in Southeastern Anatolia(a region of Turkey) in the 2019-2020 academic year. The sample of the research consists of 527 students studying in the 6th, 7th and 8th grades of a secondary school in the same province. 298 (%57) of the students are male and 229 (%43) of them are female students. The method used as the sampling type in the research is the stratified sampling method. Attitude Scale and Study Habits Scale were used as data collection tools. The research findings were tested at the .05 significance level. Shapiro-Wilk Normality Test was applied to determine whether the scales applied showed normal distribution, and the reliability of the tests was calculated with the Cronbach Alpha Coefficient. The Cronbach Alpha reliability coefficient was calculated as .93 in the attitude scale and .79 in the study habits scale. In addition, ANOVA was used to determine the difference between the students' attitudes and study habits according to their grade levels, and the Independent Sample t-Test was used to determine the difference according to their gender.

Findings

The relationship between the attitude of the sample group towards the visual arts course and the level of study habits was examined and it was determined that there was a positive low-level significant relationship. It was found that the average score of the students' attitude towards the visual arts course and the average of their study habits were moderate. When the students' attitudes towards the visual arts lesson were examined according to their grade levels, it was seen that there was a significant difference. In line with the analysis, the order of attitude perception according to class level was determined as 6>7>8. When the study habits levels of the students according to the grade levels were examined, it was seen that there was a significant difference. The order of study habit level according to grade level was found as 6>8>7. As a result of the analysis, it was seen that there was a significant difference in favor of female students between the attitudes of the students according to their gender. When the study habits levels of the group were examined according to the gender variable, it was determined that there was a significant difference in favor of female students. When the attitude levels of the students according to their pre-school education status were examined, it was determined that there was a significant difference. When the study habits levels of the students were examined according to their pre-school education status, it was determined that there was no significant difference.

Results

As a result, the data show that there is no significant difference between the attitudes of secondary school students towards the visual arts course and their study habits.

© UGSEAD All rights reserved

Giriş

İnsan, hayat boyu duyu organları ile hissettiği her şeyle sürekli etkileşim halindedir. Bu etkileşimler sonucu birey birtakım davranışlar geliştirmektedir. Bu davranışlar örtük veya sosyal öğrenme gibi informal şekilde gerçekleşebileceği gibi, örgün eğitim yoluyla formal bir biçimde de gerçekleşebilir. Formal olarak okullarda verilen eğitim aracılığıyla istenen davranışların bireylere kazandırılmasında çağa uygun metotların benimsenmesi, tüm derslerde olduğu gibi görsel sanatlar dersinde de bireylerin olumlu tutum ve ders çalışma alışkanlığı edinmesi adına önemlidir. Görsel sanatlar eğitiminde çağa uymak ise tıpkı yenilen yemeklerde ve okunan kitaplarda olduğu gibi yöntem ve içerik konusunda seçici olunmasını gerektirmektedir. Bu durum sanat eğitiminin nitel birikimi ile birlikte bu alana yönelik olumlu tutum ve ders çalışma alışkanlığı kazandırma adına önemlidir.

Sanattaki birikim, büyük oranda sanatçının özgün yaratıcılığında ötürüdür. Nitekim Mustafa Kemal Atatürk de sanatı siyasetten ayırmış ve sanatın önemine şu sözleriyle değinmiştir: “Efendiler; hepiniz milletvekili olabilirsiniz; bakan olabilirsiniz; dahası cumhurbaşkanı olabilirsiniz. Ama sanatçı olamazsınız.” (Atatürkçülük, 1984: 151) Bu açıdan bakıldığında yaratıcılığın vücut bulduğu sanatçıdaki kabiliyetin, sanatın özgün oluşunda bir ölçü olduğu vurgulanmaktadır. Pablo'nun Picasso olması, Mark'ın Rothko olması veya Victor'un Vasarely olması özgünlük ve yaratıcılıktan ötürüdür. Fakat sanatsal faaliyette emeği de yadsınamak gerekmektedir. Bu konuda bilim insanı Aziz Sancar (aktaran Karaer, 2019: 303) da, insanları birbirinden ayıran şeyin emek olduğunu belirtmiştir. Sanat eğitiminde emeğin ortaya çıkması ise Resnick'e göre (2017: 12) altı temel aşama ile mümkündür. Bu aşamalar; hayal et, yarat (hayalini eserine yansıt), oyna (oyunlaştırarak deneyimini derinleştir), paylaş (eseri grupla çalış), ifade et (eserini açıkla, dönütler al) ve tekrar hayal et şeklindedir.

Mevcut tüm eğitim disiplinleri bireyden başlayarak toplumsal yarar gözetmek için argümanlar oluşturmaktadır. Bunlardan biri olan ve insanlık tarihiyle paralel biçimde ilerleyen sanat eğitimi, toplumu idealleştirmede önemli bir yere sahiptir. Her ne kadar Belinski (1846, aktaran Doğan 1975: 122), sanatın, yaşamı düzeltme ya da güzelleştirme rolü olmadığını, yaşamı gerçekte nasılsa öyle göstermesi gerektiğini ileri sürse de, sanatın insan ve toplum üzerinde iyileştirici etkisi olduğuna dair birçok araştırma bulunmaktadır. Nitekim Taşkesen (2011: 128), sanat eğitiminin toplumun şiddete yönelik algısında olumlu etkiler sağladığı sonucuna varmıştır. Plehanov (1967: 53) da sanat eserinden alınan zevkin onun insan türüne yararlı oluşundan kaynaklandığı görüşünü savunarak, sanatın insanları manen birbirine yaklaştıran vasıtalarından biri olduğunu belirtmiş, bir sanat eserinde yansıtılan duygunun içtenliğiyle o eserin sosyal bağları güçlendirmesi arasında ilişki olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla sanat ve sanat eğitimi ütöpik bir amaçla topluma ayna tutmakla birlikte toplumun hayata açılan penceresini temizlemektedir.

Sanatı görünenin yansımaları olarak niteleyen realist anlayışın yerini 1958 itibariyle neorealist (yeni gerçekçi) anlayışa bırakmaya başlamasıyla sanat, maddenin dışına çıkıp Restany'nin (aktaran Antmen, 2010: 175) tabiriyle “gerçeğin düşsel prizmadan geçirilmiş yansımaları değil, ta kendisini yücelten bir kavram” haline gelmiştir. Artık sanat. Neden sanat? Çünkü sanat görüşüyle ortaya konulan eserler ile vurgulanan temel motto, alınan estetik haz olmuştur. Böylece, çerçeveye konulabilen her türlü estetik obje tablo olarak, etrafında dolaşılabilen her obje ise heykel-enstalasyon olarak nitelenmeye başlanmıştır.

Stockhausen'ın 11 Eylül saldırılarını görsel sanat eseri olarak tanımlaması, Cage'in sessizliği sanatsal bir çılgılık olarak yansıtması, Klein'in boşlukta ve buna tepki olarak Arman'ın dolulukta estetik arayışa girmesi gibi avangart düşünceler, görsel sanatlar bakımından ne denli değişken bir zaman diliminde olduğumuzu ve bunun sanatta kapsam açısından dahi değişimler doğurduğunu, aramızdan gelen Z kuşağına göstermektedir. Geçmişin protestosu ve sanat için sanat anlayışının bir nevi manifestosu olan bu görsel sanat eserleri, Gombrich'in (1999, aktaran Aksöz, 2010: 16) şu görüşünü örneklemektedir: “İlkel çağlarda mağara duvarlarında başlayıp günümüze dek tuvalde, heykelde, mimaride şekillenerek günümüz teknolojisinde de birçok alanda akıl almadık noktalarda şekil bulan sanatı ve tanımını bir kalıba sokmak doğru olmaz.”

İlkel çağlardan bu yana aile atölyeleri ile başlayıp, usta-çırak ilişkisine ardından akademi sistemiyle de planlı hale gelen görsel sanatlar eğitimi, örgün eğitimle birlikte eğitim kurumlarında bir disiplin

olagelmıştır. “Kültür tarihi boyunca görsel sanatlar bir anlatım aracı olarak kullanılmıştır. Eski çağlarda insanlar mağara duvarlarına birtakım resimler yaparak duygularını dışa vurmuşlar ve bu yolla bizlere o dönemlere ait bilgiler ulaştırmışlardır” (Sezer 2001: 7- 8).

Fransa'nın Lascaux Mağarası'ndaki 600'e yakın duvar resmi, aynı ülkedeki Chauvet Mağara duvarındaki el resmi ve İspanya'nın Altamira Mağarası'nda yer alan M.Ö. 35000'e tarihlenen resim örnekleri, insanlık tarihiyle sanat tarihi arasında paralellik bulunduğunu göstermesinin yanı sıra tarihi belirli periyotlara ayırmada sanatın önemini açıkça ortaya koymaktadır.

Sanat eğitimi, tarihsel sanat oluşumlarını aktarması bakımından toplum kültürü üzerinde belirleyici konumda yer almaktadır. Kardeşi Theo'ya yazdığı mektupta “Resimlerim ne söylüyorsa odur” (Galeano 2012: 226) diyen Van Gogh' un resimleri hala söylemeye devam ediyorsa, Ara Güler ölümünden sonra her yıl başka bir sergide yeniden doğuyorsa ve müziği resmeden Kandinsky'nin eserleri günümüzde hala şarkı söylüyorsa, sanatı zamandan bağımsız kültürel bir miras olarak tanımlamamız gerekmektedir. Görsel sanatlar dersi de sanat eğitiminin bir dalı olarak bireyin sanatı bütünsel gelişim alanı ve kültürel miras olarak görmesini hedeflemektedir. Bununla birlikte bireyin sanatı kronolojik düzlemde ele alıp hayatın geçici, sanatın ise onu kalıcı hale getirme çabası olduğunu kanıksamasını amaçlamaktadır. Ortaokul kademesinde görsel sanatlar eğitiminin tüm bu işlevleri, bireyin sanatsal gelişimi adına önem taşımaktadır. Bireyin tüm alanlarda olduğu gibi görsel sanatlar alanında da gelişiminde tutum önemli bir değişkendir. Bunun yanı sıra bireyin akademik başarısının, ders çalışma alışkanlığı düzeyi ile doğru orantılı olduğunu ve bu durumun öğrenme çıktıları üzerinde derse yönelik tutum kadar belirleyici olduğunu söylemek mümkündür.

Toplumu idealleştirici rolünden ötürü, mevcut kuşağın görsel sanatlar eğitimine yönelik olumlu tutum geliştirmesinde sanatı alternatif bir yol olarak sunan sanat eğitimcilerine önemli bir sorumluluk düşmektedir. Sanat eğitimcileri Restany'in (aktaran Antmen, 2010: 175) önerdiği biçimde, “gerçeğin kavramsal ya da düşsel bir prizmadan geçirilmiş yansımasını değil, ta kendisinin resim olarak algılanmasının o tutku dolu macerasını, dünyanın kendisini, evrensel anlamda önem taşıyan kesitlerini resim olarak görerek” sanayi toplum düzeninin ağ-bilgi toplumuna evrildiği çağımızda öncelikle sanatın evrenselliğini, toplumu idealleştirici gücünü ve doğasını bireylere aktarmalıdır. Bu bakımdan sanat eğitimcileri, hedef kitleleri olan öğrencilerin sanat eğitiminde (b)ilgili ve duyarlı bireyler olarak idealleştirilmesinde, bu derse yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde ve bu alanda ders çalışma alışkanlığı edinmelerinde önemli bir rol üstlenmektedirler. Eğitim programımızda mevcut tüm disiplinlerde olduğu gibi görsel sanatlar disiplininde de nitelikli bir eğitimci, öğrenciye bilgiye ulaşması ve kalıcı hale getirmesi hususunda yol gösterirken, öğrencinin kendi emeğiyle bilgiyi yapılandırmasını teşvik ederek eğitimdeki en önemli kazanım olan "öğrenmeyi öğrenmenin" gerçekleşmesinde belirleyici konumda yer almaktadır. Bu bakımdan nitelikli bir sanat eğitimcisi, kendisini atölye ortamında zamanla fazlalık haline getirebilen kimsedir.

Kandinsky'nin (2010: 26) "Her sanat eseri çağının çocuğudur." sözünün, araştırmacı tarafından "Her sanat eğitimcisi de çağının öğrencisidir." şeklinde tamamlanması uygun olursa eğer, sanat eğitimcisinin öğretirken öğrenmesi bulunduğu çağın gereği olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle estetik kaygı güdülen her çağda farklı yorumlanan ve her yorum ile yeniden doğan sanat eseri, birçok yönden yaşam boyu sanatsal edinim safhasındaki sanat eğitimcisi ile benzerlik taşımaktadır. Bu yüzdendir ki; hiçbir sanat eseri hiçbir zaman tamamlanamamakta, hiçbir sanat eğitimcisi hiçbir zaman yetkin olamamaktadır. Eksik kalması gereken, o anda tamamlanırsa hiçbir heyecanı kalmayacak tek şey sanattır. Puzzle tamamlanınca oyunun bitmesi gibi sanat eserinin ve sanat eğitimindeki yetkinliğin; Çehov'un kitapları, Basquiat'ın tabloları veya Tarkovsky'nin sinemaları gibi bir parça eksik kalması, sanatın her çağda farklı yorumlanıp yeniden doğmasını sağlamaktadır.

Eğitim yaşam boyu devam ettiği gibi sanat eğitimi de hem eğitimciyi hem de öğrenciyi yaşam boyu şekillendiren bir olgudur. Öğrenme sürecinde sanat eğitimi, bireyin yaratıcı ve eleştirel düşünme tarzı geliştirmesine katkı sağlamanın yanında değerler eğitiminde de önemli kazanımlar sağlayan geniş kapsamlı kişisel gelişim alanıdır. Bundan ötürü bireyin sanat eğitimine yönelik tutumu ve bu alana duyarlı olarak yetişmesi, aynı ölçüde topluma yönelik tutumunu da şekillendirmesi nedeniyle ayrı bir önem taşımaktadır.

“Sanat eğitiminin, bu alanda duyarlı bireyler yetiştirmenin dışında en önemli işlevlerinden biri, bireyin çevresini hakkıyla algılayıp onu biçimlendirmeye yöneltmesidir. Yalnızca bakmak değil "görmek",

yalnızca duymak değil "işitmek", yalnızca ellerle yoklamak değil, "dokunulanı duymak" sanat eğitiminde öğrenme çıktıları için gerekli aşamalardır" (San, 1985: 17). Eğitim ortamında görsel sanatlar dersine ilişkin tutumun ve ders çalışma alışkanlığının olumlu yönde geliştirilmesi sağlanarak öğretim programının hedefleri doğrultusunda bu alanda gören, işiten ve dokunulanı duyan bireylerin yetiştirilmesi mümkündür. Bu süreçte ortaokul kademesinde görsel sanatlar dersine yönelik tutuma; aile, öğretmen, okul öncesi eğitimi, fiziksel ortam ve öğretim yöntemi önemli ölçüde etki etmektedir. Ders çalışma alışkanlığı düzeyini ise; öğrencilerin öğrenmeye ve ders çalışmaya yaklaşımı, ödevler, çalışma ortamı, okulda yapılan çalışmalar, öğretmen-öğrenci ilişkisi büyük oranda belirlemektedir.

Eğitimin ortaokul kademesinde görsel sanatlar dersi öğretim programının hedefi;

- Görsel okuryazarlık, algı ve estetik bilincine sahip, bu alandaki temel kavram ve uygulamalar konusunda bilgi, beceri ve anlayışa sahip,
- Görsel sanatlar ile ilgili tartışmalara etkin olarak katılan ve bu tartışmaları değerlendiren,
- Görsel sanatların doğası ve kökenini inceleyen, değerini sorgulayan,
- Güncel kültür-sanat nesnelerini/tasarımlarını bilinçli olarak izleyen,
- Kendi kültürü ile diğer kültürlerle ait kültürel mirasın değerini anlayan ve onları koruyan,
- Görsel sanat çalışmalarında bilgi, malzeme, beceri, teknik ile teknolojiyi etkin ve güvenli bir şekilde kullanarak düşüncelerini ifade eden,
- Görsel sanatları diğer disiplinlerle ilişkilendiren,
- Sanat alanında etik davranış gösteren,
- Sanat alanıyla ilgili meslekleri tanıyan, görsel sanatları öğrenmeye ve uygulamaya istekli bireyler yetiştirmektedir. (MEB, 2018: 8)

Görsel sanatlar dersinin hedeflerine ulaşmasındaki temel unsurlardan olan bu alana ilişkin tutum ve tüm alanlarda akademik başarıyı etkileyen ders çalışma alışkanlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanarak bu araştırma yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır.

1. Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yönelik tutumları ne düzeydedir?
2. Ortaokul öğrencilerinin ders çalışma alışkanlıkları ne düzeydedir?
3. Ortaokul öğrencilerinin cinsiyetlerine göre görsel sanatlar dersine yönelik tutum düzeylerinde anlamlı bir fark var mıdır?
4. Ortaokul öğrencilerinin okul öncesi eğitim almalarına göre görsel sanatlar dersine yönelik tutum düzeylerinde anlamlı bir fark var mıdır?
5. Ortaokul öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre görsel sanatlar dersine yönelik tutum düzeylerinde anlamlı bir fark var mıdır?
6. Ortaokul öğrencilerinin cinsiyetlerine göre ders çalışma alışkanlıklarında anlamlı bir fark var mıdır?
7. Ortaokul öğrencilerinin okul öncesi eğitim almalarına göre ders çalışma alışkanlıklarında anlamlı bir fark var mıdır?
8. Ortaokul öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre ders çalışma alışkanlıklarında anlamlı bir fark var mıdır?

9. Ortaokul öğrencilerinin ders çalışma alışkanlıkları ile görsel sanatlar dersine yönelik tutumları arasında ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada görsel sanatlar dersine yönelik tutum ve ders çalışma alışkanlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi hedeflendiğinden tarama modelleri arasından ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır. “İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını belirlemeyi amaçlayan tarama yaklaşımına denir. İlişkisel tarama modelinde, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği; değişme varsa bunun nasıl olduğu saptanmaya çalışılır” (Karasar, 2011).

Evren ve örneklem

Araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Güneydoğu Anadolu’da nüfus bakımından orta ölçekli bir ilde bulunan resmi ortaokullarda eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. TÜİK verilerine göre ilgili ilin demografik özellikleri incelendiğinde; “nüfusunun 2020 yılında 620.278 olduğu, bu sayının 312.137’sinin (%50.32) erkek, 308.141’inin ise (%49,68) kadın bireylerden oluştuğu” görülmektedir. (<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuc-lari-2020-37210>)

Araştırmanın örneklemini aynı ilde yer alan bir ortaokulun 6, 7 ve 8. sınıflarında eğitim gören 527 öğrenci oluşturmaktadır.

Örnekleme Ait Bilgiler

Araştırmada örnekleme türü olarak tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi, küçük bir örneklem grubu ve daha düşük bir maliyetle, evreni daha yüksek derecede temsil etme olanağı sağlamaktadır (Neuman ve Robson, 2014). Bu yöntemin temelinde, örnekleme seçmeden önce evreni çeşitli alt tabakalara bölmek, sonrasında örnekleri bu tabakalardan seçmek yatmaktadır (Onwuegbuzie ve Collins, 2007). Yani örneklem grubu, evrenin tamamı yerine daha homojen alt tabakalara bölünmesi ve her tabakadan uygun ölçüdeki bireylerin seçilmesiyle elde edilir.

Ulaşılan katılımcı sayısı tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Ulaşılan katılımcı sayısı

Cinsiyet	Ulaşılan Katılımcı sayısı	İldeki Ortaokullarda Eğitim Gören Öğrenci Sayısı MEB (2020: 71)
Kız	229 (%43)	30.016 (%49)
Erkek	298 (%57)	30.945 (%51)
Toplam	527 (%100)	60.961 (%100)

Örneklem grubunun eğitim gördüğü okul ile araştırmanın yapıldığı ilde yer alan ortaokullardaki öğrencilerin cinsiyetlerine ilişkin edinilen verilere bakıldığında erkek öğrencilerin ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Tan (2006) tarafından geliştirilen Tutum Ölçeği ve Günaydın (2011) tarafından geliştirilen Ders Çalışma Alışkanlıkları Ölçeğinden yararlanılmıştır. Kişisel Bilgi Formunda 10 soru, Tutum Ölçeğinde 28 soru, Ders Çalışma Alışkanlıkları Ölçeğinde 24 soru ve ölçek formu toplamında 62 soru bulunmaktadır.

Verilerin Analizi

Örnekleme dahil edilen öğrencilerden elde edilen verilerin analizleri SPSS 22 istatistik programında yapılmıştır. Araştırma bulguları, .05 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir. Tutum ve ders çalışma alışkanlıkları ölçeklerinin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için Shapiro-Wilk Normallik Testi uygulanmış, güvenilirlikleri için Cronbach's Alpha Katsayısı hesaplanmıştır. Ayrıca ölçeklerde yer alan maddelerin Madde Toplam Korelasyon Testi yapılmıştır. Test madde puanlarının normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için Shapiro-Wilk Basıklık-Çarpıklık Analizleri yapılmıştır. Grubun, okul öncesi eğitim durumlarına ve cinsiyetlerine göre farklılıkları tespit etmek amacıyla Bağımsız Örneklem t Testinden yararlanılmıştır. Sınıf düzeyi değişkenine göre ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutumları Ne Düzeydedir?

Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersi tutum düzeylerine ilişkin betimsel analiz sonuçları tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. *Görsel Sanatlar Dersi Tutum Puan Ortalamalarına İlişkin Betimsel İstatistikler*

Ölçek	N	$\bar{X}$
Tutum Ölçeği	527	66,82

Tabloda görüldüğü üzere, tutum ölçeğinden alınabilecek en yüksek puanın 100 olduğu düşünüldüğünde, elde edilen 66 puan ortalamasının orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin görsel sanatlar dersine yönelik tutumlarının alt boyutlar dahilinde elde edilen betimsel istatistiklerine ilişkin veriler tablo 3' te sunulmuştur.

Tablo 3. *Görsel Sanatlar Tutum Ölçeği Alt Boyutları Betimsel İstatistikleri*

Alt Boyut	N	En Düşük	En Yüksek	$\bar{X}$	Ss
Duyusal	527	10,00	30,00	26,06	4,60217
Zaman	527	10,00	30,00	22,09	5,32896
Önem	527	8,00	24,00	18,66	3,34570
Tutum (toplam)	527	30,00	82,00	66,82	12,27850

Tabloda görüldüğü üzere; öğrencilerin tutum ölçeğinin duyuşsal alt boyutundaki ortalamasının iyi seviyede 30 tam puan üzerinden 26 olduğu, zaman alt boyutundaki ortalamasının iyi seviyede 30 tam puan üzerinden 22 olduğu tespit edilmiştir. Önem alt boyutunda ise diğerlerine nazaran daha düşük puan ortalamasının (18) ortaya çıktığı görülmektedir.

Ortaokul Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutum Düzeylerinde Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre görsel sanatlar dersine ilişkin tutum düzeylerini gösteren bulgular tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. *Ortaokul Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları*

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	P
Kız	229	69	11	525	3,697	.000
Erkek	298	65	12			

Bağımsız Örneklem t Testi bulgularının aritmetik ortalamaları incelendiğinde kızlarda 100 üzerinden 69, erkeklerde ise daha düşük seviyede 65 puan ortalamasının olduğu görülmektedir.

Tabloda yer alan standart sapma verilerine bakıldığında, kız öğrencilerin erkeklerden daha homojen bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre farkının saptanması amacıyla hesaplanan Bağımsız Örneklem t Testine göre, [$t= .3,697$, $p(.000) < .05$] anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Ortaokul Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutum Düzeylerinde Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?

Sınıf seviyelerine göre öğrencilerin görsel sanatlar dersine yönelik tutum düzeyleri tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. *Ortaokul Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Görsel Sanatlar Dersi Tutum Düzeylerine İlişkin Verilerin Analizi İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları*

Anlamlılık Farklılık	N	S	$\bar{X}$	Sd	F	p
6-7.sınıf	135	9,14	72,80	2-524	33,384	.000*
6-8. sınıf	181	11,25	67,46			
7-8. sınıf	211	13,15	62,44			
Toplam	527	12,27	66,82			

Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre görsel sanatlar dersi tutum düzeyleri incelendiğinde $F= 33,384$, $p(.000) < ,05$ 'e göre anlamlı farkın olduğu görülmüştür. Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunun tespiti için Tukey Testi yapılmıştır.

Tukey Testi sonuçlarına göre sınıf seviyesine göre puan ortalamasının 6>7>8 şeklinde sıralandığı saptanmış ve anlamlı farkın 6.-7., 6.-8. ve 7.-8. sınıflar arasında olduğu tespit edilmiştir.

Ortaokul Öğrencilerinin Okul Öncesi Eğitimi Almalarına Göre Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutum Düzeylerinde Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?

Öğrencilerin okul öncesi eğitimi almalarına göre görsel sanatlar dersi tutum düzeylerine ilişkin veriler tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. *Ortaokul Öğrencilerinin Okul Öncesi Eğitimi Almalarına Göre Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları*

Okul öncesi eğitimi aldı mı?	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Evet	323	65	12	55	2,149	.032
Hayır	204	68	11			

Öğrencilerin okul öncesi eğitimi almalarına göre görsel sanatlar dersine yönelik tutum düzeylerine ilişkin Bağımsız Örneklem t Testi aritmetik ortalamaları incelendiğinde, okul öncesi eğitimi alanlarda ortalama puan 100 üzerinden 65 olarak bulunmuştur. Okul öncesi eğitimi almayanlarda ise 68 puan ortalamasının bulunması manidardır. Standart sapma puanlarına bakıldığında, okul öncesi eğitimi almayanların, alanlara kıyasla daha homojen bir dağılım gösterdiği görülmüştür. Öğrencilerin okul öncesi eğitimi almalarına göre tutum düzeylerine ilişkin farkın bulunması amacıyla uygulanan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçlarına göre, [t= -2,149, p(.032)< .05] anlamlı farkın olduğu tespit edilmiştir.

Ortaokul Öğrencilerinin Ders Çalışma Alışkanlıkları Ne Düzeydedir?

Öğrencilerin ders çalışma alışkanlıklarına ilişkin istatistikî analizlere tablo 7'de yer verilmiştir.

Tablo 7. *Ders Çalışma Alışkanlıkları Ölçeği Betimsel İstatistikleri*

Ölçek	N	En Yüksek	En Düşük	$\bar{X}$	Ss
Ders Çalışma Alışkanlığı	527	25,00	92,00	66,81	9,97371

Öğrencilerin Ders Çalışma Alışkanlıkları Ölçeği puan ortalamasının orta düzeyde, 100 tam puan üzerinden 66 olduğu tespit edilmiştir. Buna göre grubun ders çalışma alışkanlığı düzeyinin, tutum düzeyleri ile paralel olduğu söylenebilir.

Ortaokul Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Ders Çalışma Alışkanlıklarında Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?

Öğrencilerin sınıf seviyelerine göre ders çalışma alışkanlığı düzeylerine ilişkin verilerin Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Ortaokul Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Ders Çalışma Alışkanlıkları Düzeylerine İlişkin Verilerin Analizi İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Anlamlı Farklılık	N	S	$\bar{X}$	Sd	F	p
6-7.sınıf	135	9,37	69,22	2-524	5,562	004*
6-8.sınıf	181	10,80	65,69			
7-8.sınıf	211	9,37	66,23			
Toplam	527	9,97	66,81			

Örnekleme grubunun sınıf düzeylerine göre ders çalışma alışkanlığı düzeyleri incelendiğinde $F=5,562$, $p(.004) < ,05$ 'e göre anlamlı farkın olduğu görülmüştür. Anlamlı farkın hangi sınıflar arasında olduğunun tespiti için Tukey Testi yapılmıştır. Buna göre 6-7, 6-8 ve 7-8. sınıf düzeyleri arasında anlamlı farkın olduğu tespit edilmiştir. Yapılan Tukey Testi sonuçlarına göre sınıf seviyelerine göre puan ortalaması $6 > 8 > 7$ şeklinde sıralanmaktadır.

Ortaokul Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Ders Çalışma Alışkanlıklarında Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre ders çalışma alışkanlığı düzeylerine ilişkin veriler tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Ortaokul Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Ders Çalışma Alışkanlığı Düzeylerine İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	P
Kız	229	68	8	525	4,379	.000
Erkek	298	65	10			

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre ders çalışma alışkanlığı düzeylerini gösteren Bağımsız Örneklem t Testi bulgularının aritmetik ortalamaları incelendiğinde kızlarda 68, erkeklerde 65 puan ortalaması tespit edilmiştir. Standart sapma puanlarına bakıldığında, kız öğrencilerin erkeklerden daha homojen bir dağılım gösterdiği görülmüştür. Cinsiyete göre ders çalışma alışkanlığı düzeyi arasındaki farkın tespiti amacıyla hesaplanan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçlarına göre, ölçümler arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur [$t=4,379$, $p(.000) < .05$].

Ortaokul Öğrencilerinin Okul Öncesi Eğitimi Almalarına Göre Ders Çalışma Alışkanlıklarında Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?

Öğrencilerin okul öncesi eğitimi almalarına göre ders çalışma alışkanlığı düzeylerine ilişkin veriler tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. Ortaokul Öğrencilerinin Okul Öncesi Eğitimi Almalarına Göre Ders Çalışma Alışkanlığı Düzeylerine İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları

Okul öncesi eğitimi aldı mı?	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	P
Evet	323	66	10	525	,053	.958
Hayır	204	66	9			

Öğrencilerin, okul öncesi eğitimi alma değişkenine göre ders çalışma alışkanlığı düzeylerine dair Bağımsız Örneklem t Testi'nden elde edilen aritmetik ortalamaları incelendiğinde, okul öncesi eğitimi alanlarda ve almayanlarda ortalama puanın aynı ölçüde 100 üzerinden 66 olduğu tespit edilmiştir. Standart sapma puanlarına bakıldığında, okul öncesi eğitimi almayanların okul öncesi eğitimi alanlara kıyasla daha homojen bir dağılım gösterdiği görülmüştür. Öğrencilerin okul öncesi eğitimi almalarına göre ders çalışma alışkanlığı düzeylerine ilişkin farkın bulunması amacıyla hesaplanan Bağımsız Örneklem t Testine göre, [$t = -0,053$, $p(.958) > .05$] anlamlı farkın bulunmadığı tespit edilmiştir.

Ortaokul Öğrencilerinin Ders Çalışma Alışkanlıkları İle Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutumları Arasında İlişki Var mıdır?

Öğrencilerin ders çalışma alışkanlıkları ve görsel sanatlar dersine yönelik tutumları (Tutum toplam, duyuşsal alt boyutu, zaman alt boyutu, önem alt boyutu) arasındaki ilişkiye dair veriler tablo 11'de belirtilmiştir.

Tablo 11. Ortaokulda Eğitim Gören Öğrencilerin Ders Çalışma Alışkanlıkları ve Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutumları (Tutum toplam, duyuşsal alt boyutu, zaman alt boyutu, önem alt boyutu) Arasındaki İlişkiye Dair Pearson Korelasyon Testi Katsayıları

	Ders Çalışma Alışkanlıkları	Tutum Toplam	Duyuşsal	Zaman	Önem
Ders Çalışma Alışkanlığı	1	,267	,237	,271	,223

Tabloda görüldüğü üzere Ders Çalışma Alışkanlıkları Ölçeği'nden elde edilen ortalama puan, Tutum Ölçeği'nin toplam puanı (,267), duyuşsal (,237), zaman (,271) ve önem (,223) alt boyutları arasında pozitif yönde ve zayıf düzeyde bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Sonuçlar ve Öneriler

Sonuçlar

Bu araştırma sonuçlarına göre;

1. Araştırmada, ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yönelik tutumlarının orta seviyede (100 üzerinden 66) olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin tutum ölçeğinin duyuşsal alt boyutundaki ortalamasının iyi seviyede olduğu fakat zaman alt boyutundan elde edilen sonuçların ise duyuşsal boyuta oranla düşük seviyede kaldığı tespit edilmiştir. Önem alt boyutuna ilişkin değerlere bakıldığında ise zaman

alt boyutuyla paralel şekilde düşük bir puan ortalamasının olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre öğrenciler görsel sanatlar dersine ilişkin duyuşsal olarak olumlu tutum geliştirmiş olsalar da, zaman ve önem alt boyutlarından elde edilen puanlarının, genel ortalamanın düşmesinde etkili olduğu söylenebilir. Tan (2006) da benzer şekilde ortaokul öğrencilerinin bu derse yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğunu tespit etmiştir.

2. Ulaşılan verilere göre, öğrencilerin ders çalışma alışkanlığı düzeylerinin orta seviyede (100 üzerinden 66) olduğu tespit edilmiştir. Günaydın (2011) da yaptığı araştırmada şu bulgulara ulaşmıştır; “Ders çalışma alışkanlığı ölçeğinin aktif öğrenme alt boyutu ifadelerine ilişkin öğrencilerin puanlarının yüksek olduğu, içsel motivasyon alt boyutu ifadelerine ilişkin öğrencilerin puanlarının da genelde yüksek olduğu, buna karşın öğrencilerin genelde ders çalışırken kaçınma davranışına çok fazla yönelmedikleri söylenebilir.”

3. Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre görsel sanatlar dersine yönelik tutumları incelendiğinde 6.-7., 6.-8. ve 7.-8. sınıflar arasında anlamlı farkın olduğu görülmüştür. Yapılan Tukey Testi sonuçlarına bakıldığında sınıf düzeyi arttıkça ortalama puanın düştüğü ($6 > 7 > 8$) görülmüştür. Öğrencilerin görsel sanatlar dersine tanıştıktan sonra zamanla bu derse karşı ilgisinde düşüş olduğu tespit edilmiştir. Aynı ölçeği İzmir ilinde yer alan 4 ayrı ortaokulda eğitim gören 439 öğrenciye uygulayan Tan (2006), bu araştırma sonuçlarıyla paralel biçimde öğrencilerin sınıf düzeyleri ile tutum puan ortalamalarının ters orantılı olduğunu tespit etmiştir.

İki araştırma bulguları karşılaştırıldığında tutum ölçeğinin duyuşsal, zaman ve önem alt boyutlarından elde edilen sonuçlara göre iki il arasında ciddi bir farkın olmadığı görülmüştür. Bu verilere göre, ülkemizde doğu-batı ekseninde görsel sanatlar dersine yönelik tutum düzeyi bakımından benzerlik olduğu söylenebilir.

4. Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre ders çalışma alışkanlığı düzeyleri incelendiğinde anlamlı farkın olduğu sonucuna varılmıştır. Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunun tespiti için yapılan Tukey Testi sonuçlarına göre; Bu anlamlı fark; 6. sınıfta eğitim gören öğrencilerin ders çalışma alışkanlığı düzeylerinin 7. sınıftaki ve 8. sınıftaki öğrencilerden yüksek olmasından, 7. sınıfta eğitim gören öğrencilerin 6. ve 8. sınıftaki öğrencilerden düşük olmasından, 8. sınıfta eğitim gören öğrencilerin 6. sınıftaki öğrencilerden düşük 7. sınıftaki öğrencilerden ise yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Lise Geçiş Sınavı'na hazırlık döneminde olmasından ötürü 8. sınıf düzeyindeki öğrencilerden yüksek ders çalışma alışkanlığı ortalaması beklenirken, elde edilen bu sonuç düşündürücüdür. Eren'e (2011: 65) göre, bu sınıf düzeyinde eğitim gören öğrencilerin ergenlik dönemine adım atmaları ve ders çalışma alışkanlıkları hakkında düzenli olarak rehberlik almamaları bu sonucu ortaya çıkarmıştır. Yiğit ve Kaçire (2015: 316) de ortaokul öğrencilerinin ders çalışma alışkanlıkları düzeylerinin sınıf değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı sonucuna varmıştır. Yapılan araştırmada ders çalışma alışkanlığı ortalamasının 7. sınıf öğrencilerinin lehine olduğu belirlenmiştir.

5. Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin görsel sanatlar dersine ilişkin tutum düzeyleri incelendiğinde, kız öğrencilerde 100 üzerinden 69, erkek öğrencilerde ise 65 puan ortalamasının olduğu tespit edilmiş ve anlamlı farkın olduğu görülmüştür. Bu sonucun ortaya çıkmasında toplumda cinsiyetlere yüklenen farklı rollerin yanı sıra araştırmanın yapıldığı okulda kız öğrencilerin ders dışı sanat etkinliklerine daha fazla zaman ayırmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Pınar (2018) da öğrencilerin görsel sanatlar dersine yönelik tutumlarını kapsamlı olarak incelediği araştırmasında kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğunu tespit etmiştir.

6. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre ders çalışma alışkanlığı düzeyleri incelendiğinde anlamlı farkın olduğu sonucuna varılarak kız öğrencilerde 100 üzerinden 68, erkek öğrencilerde ise 100 üzerinden 65 puan ortalamasının olduğu saptanmıştır. Ayrıca kız öğrencilerin erkeklerden daha homojen bir dağılım gösterdiği bulunmuştur. Aynı ölçeği İstanbul ilinde yer alan ikisi özel okul, dokuzu ise devlet okulu olmak üzere on bir ayrı okulda eğitim gören 450 öğrenciye uygulayan Günaydın (2011: 140), bu verilerle paralel biçimde kız öğrenciler lehine anlamlı farkın olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Eren (2015: 65) yaptığı araştırmada benzer şekilde öğrencilerin hem cinsiyet hem de sınıf düzeyine göre akademik başarı notları karşılaştırıldığında kız öğrencilerin akademik başarı ortalamalarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

7. Öğrencilerin okul öncesi eğitimi almalarına göre görsel sanatlar dersine yönelik tutum düzeylerine ilişkin farkın bulunması amacıyla yapılan analizde anlamlı farkın bulunduğu tespit edilmiştir. Ulaşılan sonuçlar okul öncesi eğitimi almayanların (100 üzerinden 68) alanlara (100 üzerinden 65) tutumlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tutum ve okul öncesi eğitim alma ilişkisini inceleyen Tan (2006) da yaptığı araştırmada; öğrencilerin Resim-is dersine yönelik tutumlarının okul öncesi eğitim alma durumlarına göre farklılaştığını ve bu farklılaşmanın zaman ve önem alt boyutlarında anlamlı olduğunu, buna karşın duyuşsal alt boyutta ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını tespit etmiştir. Bu araştırma bulgularıyla paralel biçimde okul öncesi eğitimi almayan öğrencilerin bu alana ilişkin tutum düzeylerinin okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin tutum düzeylerinden yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

8. Öğrencilerin okul öncesi eğitimi almalarına göre ders çalışma alışkanlığı düzeylerine ilişkin farkın bulunması amacıyla yapılan analize göre ortalama puanların aynı olduğu (66-66) ve anlamlı farkın bulunmadığı saptanmıştır.

Öğrencilerin ders çalışma alışkanlıklarının okul öncesi (anaokulu) eğitimi durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini inceleyen Günaydın (2011: 161), ölçeğin sadece aktif öğrenme alt boyutunda anlamlı bir fark olduğunu saptamıştır. Araştırmacı, bu anlamlı farkın okul öncesi eğitimi alanların lehine olduğu sonucuna ulaşmıştır.

9. Öğrencilerin ders çalışma alışkanlığı düzeyleri ile görsel sanatlar dersine ilişkin tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen verilere göre pozitif ve düşük düzeyde (,267) anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin bu iki değişkene dair ortalamaları arasında zayıf düzeyde bir ilişkinin olması düşündürücü bir bulgudur.

Araştırmasında öğrencilerin görsel sanatlar dersine ilişkin başarı algılarına bağlı olarak, ders çalışma alışkanlıklarında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı inceleyen Günaydın (2011), öğrencilerin aktif öğrenme ve içsel motivasyonlarında anlamlı farklılaşmalar olduğunu tespit etmiştir. Bununla birlikte görsel sanatlar dersine yönelik içsel motivasyon düzeylerinde de anlamlı bir fark olduğu sonucuna varmıştır.

Elde edilen tüm bu sonuçlar birlikte düşünüldüğünde araştırma sürecinin, dilimizde tam karşılığı olmayan Japonca "aware" kelimesi ile özetlenmesi uygun olursa eğer, "kısa ve geçici fakat tatmin eden bir sürecin aynı zamanda kaygı verici olması" anlamına ulaşmaktadır. Yapılan araştırma süreci her ne kadar istendik şekilde tamamlansa da örneklem grubunun tutum ve ders çalışma alışkanlığı düzeyinin beklenen seviyede olmadığı görülmüştür. Ayrıca 8. sınıf öğrencilerinin Lise Geçiş Sınavı'na hazırlık sürecinden ötürü ders çalışma alışkanlığı düzeylerinin öteki sınıfların üzerinde olması beklenirken, elde edilen sonuç beklentilerin uzağında kalmıştır. Ortaöğretim 9. sınıfta PISA sınavının örneklemini oluşturması muhtemel olan ortaokul son sınıf öğrencilerinin ders çalışma alışkanlığı düzeylerinin orta seviyede (100 / 66) olarak bulunması il bazında kaygı vericidir.

Araştırma evrenini oluşturan öğrencilerin görsel sanatlar dersine yönelik tutumları ve ders çalışma alışkanlığı düzeylerinin istenen seviyeye ulaşmasında yararlı olacağı düşünülerek birtakım öneriler aşağıda sunulmuştur.

Öneriler

Teorik eğitimden ziyade uygulamaya dayalı bir ders olmasından ötürü görsel sanatlar derslerinin müzik eşliğinde yapılması, öğrencinin bu alana yönelik tutumuyla birlikte çoklu zeka gelişimine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmanın yapıldığı okulda yalnız altıncı sınıf düzeyinde eğitim sürecine Wu Fang ve Vivaldi gibi öğrencilerin dikkatini dağıtmayacağı düşünülen klasik müzikler dahil edilmiş ve öğrencilerin derse etkin katılımına yararlı olduğu gözlenmiştir. Nitekim ulaşılan veriler en yüksek tutum ortalamasına altıncı sınıf düzeyinde ulaşıldığını göstermektedir. Benzer şekilde Çelik (2001: 22), müziğin

yaratıcılık ve hayal gücünün gelişimine yardımcı olduğuna değinerek, sanat eğitiminde müziğin öğrenciyi motive edici etkisi olduğunu belirtmiştir.

Okullarımızdaki mevcut derslik düzeninin, modern eğitim sistemine hitap etmediği düşünülmekte ve sınıfların şubelere ayrılması yerine branşlara ayrılması önerilmektedir. Sınıfların; Fen Bilimleri Sınıfı, Görsel Sanatlar Sınıfı, Müzik Sınıfı gibi branş bazında ayrılmasıyla eğitimde fiziki ortamın kazanımları aktarmadaki rolünün artacağı ve eğitim materyallerinin daha işlevsel olacağı düşünülmektedir. Müfredatta yer alan dersleri o derse ait sınıflarda işleyen öğrencilerin bu sayede derse ilişkin tutumlarının ve ders çalışma alışkanlığı düzeylerinin anlamlı düzeyde artacağı öngörülmektedir.

Taşkesen (2011: 128), araştırmasında sanat eğitimi alan bireylerin almayanlara oranla şiddete daha az eğilimli olduğunu saptamıştır. Bu sebeple Milli Eğitim Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı'nın 09.03.2020 tarihli protokolü çerçevesinde cezaevlerinde açılması planlanan 309 adet mesleki eğitim merkezindeki eğitsel faaliyetlere sanat eğitiminin de dahil edilmesi, sanata yönelik tutumun artması ve toplumsal idealleşme adına önerilmektedir.

Eğitim sürecinde web-2 araçlarının kullanımının, öğrencinin derse yönelik tutumuna ve ders çalışma alışkanlığına olumlu katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Bu nedenle; Kahoot, Quizzes, Plickers gibi dijital ortamların eğitsel açıdan kullanımı konusunda eğitimciler bilinçlenmelidir.

Sanat eğitiminin gerekliliği kadar nasıl aktarılması gerektiği de önem taşımaktadır. Görsel sanatlar alanında öğrenci merkezli modern yöntemlerin uygulanmasının doğal bir sonucu olan sanat eğitimi dilinin restorasyonu ile eğitimciler, bu restorasyonun öğrencilere olumlu tutum ve ders çalışma alışkanlığı kazandırmadaki etkisinin bilincinde olmalıdırlar. Resnick (2017) tarafından geliştirilen Creative Learning Spiral (Yaratıcı Öğrenme Spirali), bu konuda güncel ve alternatif bir yöntem olarak önerilmektedir.

Görsel sanatların dalları genel başlıklar halinde; resim, fotoğraf, mimari ve heykeldir. Buna rağmen yükseköğretim kurumlarında verilen görsel sanatlar eğitiminde özellikle yapı sanatı(mimari) konusunda öğretmen adayları yetersiz kalmakta; Kazuyo Sejima, Mimar Kemaleddin, Zaha Hadid gibi isimleri tanımadan yetişmektedir. Bu eksikliğin öğretmen adaylarının muhtemel öğrencilerine de yansıtacağı ve bu alana yönelik tutumlarını olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir. Görsel sanatlar eğitiminin kapsamını yansıtmaması, itibarına da gölge düşürmektedir.

Kaynakça

- Aksöz, M. (2010). *Sosyal Çevrede İç ve Dış Mekân Olgusunun 10-12 Yaş Grubu Çocuk Resimlerine Yansımaları ve Sanatsal Gelişim Evrelerine Göre İncelenmesi*. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Antmen, A. (2010). *20. Yüzyıl batı sanatında akımlar*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Atatürkçülük. (1984). *Bilim ve kültür eserleri dizisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Çelik, T. M. (2001). *İlköğretimde Resim Eğitimi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). T.Ü./ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, M. (1975). *100 Soruda estetik*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Eren, O. (2011). *İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Ders Çalışma Alışkanlıkları ile Fen ve Teknoloji Dersi Arasındaki İlişki*. (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Galeano, E. (2012). *Ve günler yürümeye başladı*. Çev., Süleyman Doğru. İstanbul: Sel Yayıncılık.

- Günaydın, F. (2011). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Öğrenme Stilleri ile Ders Çalışma Alışkanlıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kandinsky, W. (2010). *Sanatta ruhsallık üzerine*. Çev. Gülin Ekinci. İstanbul: Altıkırkbeş Yayın.
- Karaer, F. ve Karaer, H. (2019). Kimya öğretmeni adaylarının “Aziz Sancar’ın başarısı” adlı okuma parçasındaki değerler ve değerler eğitimi yönelik görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17 (37), 290-316.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Neumann, W. L. ve Robson, K. (2014). *Basics of social research*. Toronto: Pearson Canada.
- Onwuegbuzie, A. J. ve Collins, K. M. (2007). *A typology of mixed methods sampling designs in social science research*. The Qualitative Report, 12(2).
- Pınar, E. (2018). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutumları ile Şiddete Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Plehanov, G.V. (1967). *Sanat ve sosyalizm*. Çev. Selim Mimoglu. İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Resnick, M. (2017). *Yaşam boyu anaokulu*. Çev. Gamze Sart, Burcu Çetin, Cem Aşkın. İstanbul: Aba Yayın.
- San, İ. (1985). *Sanat ve eğitim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Sezer, H. (2001). *İlköğretimde resim-iş eğitimi*. Ankara: T.C. MEB. Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı.
- Tan, A. (2006). *İlköğretim 2. Kademe Öğrencilerinin Resim-İş Dersine Yönelik Tutumları ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişkiler*. (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Taşkesen, O. (2011). *Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin Resim Bölümleri ile Genel Liselerde Verilen Görsel Sanatlar Eğitiminin Öğrencilerin Şiddete Yönelik Davranışlarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma*. (Yayınlanmış doktora tezi). Gazi Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- TC Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar)*. Erişim adresi <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018121111026326-GORSEL%20SANATLAR.pdf>
- TC Milli Eğitim Bakanlığı (2020). Millî Eğitim İstatistikleri. Erişim adresi http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_09/04144812_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2019_2_020.pdf
- TÜİK (2020). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları. Erişim adresi <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210>
- Yiğit, B. ve Kaçire, İ. (2015). Ortaokul öğrencilerinin ders çalışma alışkanlıklarının incelenmesine yönelik bir araştırma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (31), 309-319.